

Predmet C-932/19**Zahtjev za prethodnu odluku****Datum podnošenja:**

20. prosinca 2019.

Sud koji je uputio zahtjev:

Győri Ítéltábla (Mađarska)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

10. prosinca 2019.

Tužitelj:

J. Z.

Tuženici:

OTP Jelzálogbank Zrt.

OTP Bank Nyrt.

OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt

[*omissis*]

U žalbenom postupku povodom žalbe [*omissis*] koju je J. Z. podnio protiv presude [*omissis*] koju je Veszprémi Törvényszék (Okružni sud u Veszprému, Mađarska) donio 3. srpnja 2019. povodom tužbe koju je podnio **J. Z.** ([*omissis*] Tapolca, [*omissis*]), **tužitelj**, protiv **OTP Jelzálogbank Zártkörűen Működő Részvénytársaság** ([*omissis*] Budimpešta, [*omissis*]), prvog tuženika, **OTP Bank Nyilvánosan Működő Részvénytársaság** ([*omissis*] Budimpešta, [*omissis*]), drugog tuženika, i **OTP Faktoring Követeléskezelő Zártkörűen Működő Részvénytársaság** ([*omissis*] Budimpešta, [*omissis*]), trećeg tuženika, u pogledu zahtjeva za proglašenje ugovora nevaljanim, Győri Ítéltábla (Okružni žalbeni sud u Győru, Mađarska) donosi sljedeću

Odluku

- 1 Győri Ítéltábla (Okružni žalbeni sud u Győru) pokreće prethodni postupak te Sudu Europske unije upućuje sljedeće prethodno pitanje:

Protivi li se članku 6. stavku 1. [Direktive Vijeća 93/13/EEZ o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima] pravilo nacionalnog prava na temelju kojeg se proglašavaju ništavim odredbe ugovora o potrošačkom zajmu, osim odredbi o kojima se pojedinačno pregovaralo, kojima kreditna institucija predviđa da se pri isplati novčanog iznosa radi kupnje predmeta zajma ili financijskog leasinga primjenjuje kupovni valutni tečaj, a da se prilikom otplate duga primjenjuje prodajni tečaj ili tečaj različit od onog koji je vrijedio na dan isplate sredstava, te kojim se ništave odredbe, u pogledu isplate i otplate zajma, zamjenjuju odredbom u kojoj se primjenjuje službeni tečaj koji je za odgovarajuću stranu valutu odredila Mađarska narodna banka, a da se pritom ne uzima u obzir štiti li zaista navedena odredba potrošača, s obzirom na sve ugovorne odredbe, od osobito štetnih posljedica, niti se potrošaču omogućuje da izrazi svoju volju u pogledu pitanja želi li potražiti zaštitu od te zakonodavne odredbe?

2 [omissis]

3 [omissis] [postupovna razmatranja nacionalnog prava]

Obrazloženje

Okolnosti upućivanja zahtjeva za prethodnu odluku

4 Tužitelj i drugi tuženik sklopili su 16. svibnja 2007. ugovor o osobnom zajmu. Tužitelj i prvi i drugi tuženik sklopili su 4. lipnja 2007. ugovor o hipotekarnom zajmu radi kupnje nekretnine za stanovanje nakon čega su tužitelj i drugi tuženik 4. rujna 2008. sklopili ugovor o zajmu radi refinanciranja duga. U sva tri ugovora davatelji zajma obvezali su se da će tužitelju, u njegovu svojstvu potrošača, odobriti zajam u stranoj valuti. Svi su ugovori potrošački ugovori.

Kasnije su davatelji zajma raskinuli ugovore o zajmu sklopljene 16. svibnja 2007. i 4. lipnja 2007., a svoja su potraživanja ustupili trećem tuženiku. Ugovor od 4. rujna 2008. istekao je kad je tužitelj ispunio svoje obveze.

5 Tužitelj je u svojoj tužbi tvrdio da su sva tri ugovora o zajmu nevaljana. Što se tiče kredita za kupnju nekretnine za stanovanje, tražio je da se ugovor proglasi valjanim do datuma donošenja presude te da se iznos njegova duga utvrdi na 3 310 525 forinti, uvećan za pripadajuće kamate od 5,99 % godišnje od 13. ožujka 2015. do datuma donošenja presude, te uvećan za zatezne kamate po zakonom propisanoj stopi od tog datuma do otplate duga u cijelosti. Tražio je da se drugom tuženiku naloži plaćanje iznosa od 619 460 forinti na ime osobnog zajma i iznosa od 605 159 forinti na ime zajma za refinanciranje duga, uvećanih za pripadajuće kamate.

Tuženici su tražili da se tužba odbije.

6 Prvostupanjski sud odbio je tužbu kao neosnovanu. Tužitelj je podnio žalbu protiv navedene presude.

- 7 Tužitelj u žalbi također navodi da drugostupanjski sud treba utvrditi posljedicu nepoštenosti kao rezultat primjene različitih valutnih tečaja, u skladu s presudom koju je Sud donio u predmetu C-260/18. Isto tako ističe da informacije koje je banka pružila o riziku koji nastaje promjenom tečaja nisu bile primjerene.

Mjerodavne pravne odredbe

- 8 Direktiva 93/13/EEZ (u daljnjem tekstu: Direktiva). U skladu s člankom 1. stavkom 2. Direktive, ugovorne odredbe koje su odraz obaveznih zakonskih ili regulatornih odredaba i odredaba ili načela međunarodnih konvencija u kojima su države članice ili Zajednica stranke, posebno u području prijevoza, ne podliježu odredbama te Direktive.
- 9 Člankom 3. stavkom 1. Direktive određuje se da se ugovorna odredba o kojoj se nisu vodili pojedinačni pregovori smatra nepoštenom ako u suprotnosti s uvjetom o dobroj vjeri, na štetu potrošača prouzroči znatniju neravnotežu u pravima i obvezama stranaka, proizašlih iz ugovora.
- 10 U skladu s člankom 6. stavkom 1. navedene direktive, države članice utvrđuju da u ugovoru koji je prodavatelj robe ili pružatelj usluge sklopio s potrošačem prema nacionalnom pravu nepoštene odredbe nisu obvezujuće za potrošača, a da ugovor u tim uvjetima i dalje obvezuje stranke ako je u stanju nastaviti važiti i bez tih nepoštenih odredaba.
- 11 U skladu s člankom 209. stavkom 1. Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (Zakon br. IV iz 1959. kojim se ustanovljuje Građanski zakonik; u daljnjem tekstu: raniji Građanski zakonik), nepoštena je svaka ugovorna odredba koja navodi opći uvjet poslovanja ili svaka ugovorna odredba potrošačkog ugovora o kojoj se nije pojedinačno pregovaralo, ako u suprotnosti sa zahtjevima dobre vjere i pravičnosti, jednostrano i neosnovano određuje prava i obveze ugovornih strana koja proizlaze iz ugovora na način da stavljaju suugovaratelja strane koja je nametnula predmetnu ugovornu odredbu u nepovoljniji položaj.
- 12 U skladu s člankom 209. stavkom 5. ranijeg Građanskog zakonika, ne može se smatrati nepoštenom ugovorna odredba koja je propisana zakonskom ili podzakonskom normom.
- 13 Na temelju članka 209/A stavka 2. ranijeg Građanskog zakonika, ništave su nepoštene ugovorne odredbe koje su u potrošačke ugovore unesene kao opći uvjeti ili koje je prodavatelj robe ili pružatelj usluge odredio jednostrano, unaprijed i bez pojedinačnih pregovora. Pozivanje na ništavost moguće je samo u interesu potrošača.
- 14 Na temelju članka 3. stavka 1. a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (Zakon br. XXXVIII. iz 2014. o uređenju posebnih pitanja povezanih s odlukom Kúrije (Vrhovni sud,

Mađarska) o ujednačavanju prava o ugovorima o zajmu sklopljenima između financijskih institucija i potrošača, u daljnjem tekstu: Zakon DH 1), ništave su odredbe ugovora o potrošačkom zajmu, osim odredbi o kojima se pojedinačno pregovaralo, kojima kreditna institucija predviđa da se pri isplati novčanog iznosa radi kupnje predmeta zajma ili financijskog leasinga primjenjuje kupovni valutni tečaj, a da se prilikom otplate duga primjenjuje prodajni tečaj ili tečaj različit od onog koji je vrijedio na dan isplate sredstava.

- 15 U skladu sa stavkom 2. navedenog članka, ne dovodeći u pitanje odredbe stavka 3., umjesto ništave odredbe navedene u stavku 1. na isplatu i otplatu zajma (uključujući otplatu obroka i svih troškova, naknada i provizija izraženih u stranim valutama) primjenjuje se službeni tečaj koji je za dotičnu stranu valutu odredila Mađarska narodna banka.

Relevantne presude Suda

- 16 Sud je u presudi donesenoj u predmetu C-618/10, Banco Español de Crédito, presudio da je cilj izraza „nisu obvezujuće za potrošača”, iz članka 6. stavka 1. Direktive, zamijeniti formalnu ravnotežu koju ugovor uspostavlja između prava i obveza suugovaratelja stvarnom ravnotežom koja će između njih ponovno uspostaviti jednakost (točka 63.). Također je pojasnio da se izmjenom ugovora potrošaču ne može osigurati zaštita njegovih prava koja je jednako učinkovita kao ona u slučaju neprimjene nepoštenih odredbi (točka 70.).
- 17 U skladu s presudom donesenom u predmetu C-26/13, Kásler i Káslerné Rábai, u situaciji kao što je ona u glavnom postupku, u kojoj se ugovor sklopljen između poslovnog subjekta i potrošača ne može održati na snazi nakon uklanjanja nepoštenih odredbi, ta odredba ne protivi se pravilu nacionalnog prava prema kojem nacionalni sudac može otkloniti ništavost te odredbe zamjenjujući je dispozitivnom odredbom nacionalnog prava. Obrazloženje je da se potrošača ne izloži osobito štetnim posljedicama te da se ne ugrozi preventivna funkcija utvrđivanja takvog ugovora ništavim (točka 83.). Neposredno dospijeće na naplatu preostalog iznosa kredita podrazumijeva rizik da bi iznos mogao nadići financijsku sposobnost potrošača pa bi slijedom toga ono imalo prije za cilj sankcionirati potrošača, a ne davatelja kredita kojega se takvim postupanjem ne bi odvratilo od stavljanja takvih odredbi u ugovore koji su dio njegove ponude (točka 84.).

Iz navedene presude proizlazi da se u njoj nije razmatralo pitanje preuzimanja rizika promjene tečaja.

- 18 U presudi donesenoj u predmetu C-483/16, Sziber, Sud u načelu nije smatrao da se članku 7. Direktive protivi nacionalni propis, poput onog koji sadržavaju članak 37. stavci 1. do 3. i članak 37/A stavak 1. a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi

XL. törvény (Zakon br. XL iz 2014. o odredbama o poravnanju računa iz Zakona br. XXXVIII iz 2014. kojim se uređuju posebna pitanja povezana s odlukom Kúrije (Vrhovni sud) o usklađivanju sudske prakse o ugovorima o zajmu sklopljenima između kreditnih institucija i potrošača, i nekim drugim odredbama; u daljnjem tekstu: Zakon DH 2), ali pod uvjetom da utvrđivanje nepoštenosti odredbi iz takvog ugovora omogućava uspostavu činjenične i pravne situacije u kojoj bi potrošač bio da ta nepoštena odredba nije postojala.

- 19 U predmetu C-51/17, Ilyés, Sud je presudio da članak 1. stavak 2. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da područje primjene te direktive ne obuhvaća odredbe koje su odraz prisilnih odredbi nacionalnog prava, uvrštenih nakon sklapanja ugovora o kreditu s potrošačem te čiji je cilj nadomještanje ništave odredbe tog ugovora obvezom primjene tečaja Mađarske narodne banke. Međutim, odredba koja se odnosi na rizik promjene tečaja poput one u glavnom postupku ne podliježe pravilu iz tog članka o izuzeću od primjene.

U presudi se presudilo da se izuzeće od primjene režima iz Direktive 93/13 opravdava činjenicom da je u načelu legitimno pretpostaviti da je nacionalni zakonodavac uspostavio ravnotežu između svih prava i obveza strana u određenim ugovorima (točka 53.). U pogledu članka 3. Zakona DH 1, Sud je također dodao da je taj zakon donesen u određenom kontekstu, s obzirom na to da se temelji na odluci Kúrije (Vrhovni sud) br. 2/2014 PJE, donesenoj radi ujednačavanja prava, kojom je taj sud odlučio o nepoštenosti ili presumpciji nepoštenosti odredbi o tečajnoj razlici i mogućnosti jednostrane izmjene sadržanoj u ugovorima o kreditu ili zajmu u stranoj valuti sklopljenima s potrošačima. Odluka Kúrije (Vrhovni sud) i Zakon DH 1 temelje se na presudi donesenoj u predmetu C-26/13 (točke 58. i 59.).

- 20 Sud u presudi donesenoj u predmetu C-118/17, Dunai, polazi od pretpostavke da su odredbe nacionalnog prava, kojima se zakonskim putem mijenjaju odredbe o tečajnoj razlici i kojima se istodobno održava valjanost ugovorâ o zajmu, u skladu s ciljem koji se nastoji postići Direktivom (točka 40.). Međutim, navedene odredbe trebaju biti u skladu sa zahtjevima iz članka 6. stavka 1. Direktive (točka 42.). Činjenica da su određene ugovorne odredbe putem zakona bile proglašene nepoštenima i ništavima te zamijenjene novim odredbama, kako bi se održao predmetni ugovor, ne može imati za učinak smanjenje zaštite zajamčene potrošačima (točka 43.). U tom predmetu, odredba koja se odnosi na tečajni rizik određuje glavni predmet ugovora te se održavanje valjanosti ugovora ne čini pravno moguće, što je ipak na sudu koji je uputio zahtjev da ocijeni (članak 52.). Sud je naglasio da se zamjena nepoštene odredbe dispozitivnom odredbom nacionalnog prava samo primjenjuje na slučajeve u kojima bi poništenje ugovora u cijelosti potrošača izložilo za njega osobito štetnim posljedicama i, u predmetu o kojem je riječ, proizlazi da je održavanje ugovora protivno potrošačevim interesima (točke 54. i 55.).
- 21 Sud je u presudi donesenoj u predmetu C-260/18, Dziubak, presudio da, što se tiče utvrđivanja pravnih posljedica, potrošačeve interese treba ocjenjivati u odnosu na

okolnosti koje postoje ili se mogu predvidjeti u trenutku spora (točke 50. i 51.), iako potrošač, nakon što ga je nacionalni sud o tome obavijestio, može dati slobodan i informiran pristanak na predmetne odredbe, pri čemu se na taj slučaj ne primjenjuje navedeni sustav zaštite (točka 54.). Sud je dopunio presudu donesenu u predmetu C-26/13 i dodao da posljedice koje se razmatraju u ovom predmetu treba ocjenjivati s obzirom na okolnosti koje postoje ili se mogu predvidjeti u trenutku spora i da je za potrebe te ocjene odlučujuća volja koju je potrošač izrazio u tom pogledu. Prema njegovu mišljenju, članku 6. stavku 1. Direktive protivi se održavanje na snazi nepoštenih odredbi ugovora ako bi njihovo uklanjanje dovelo do utvrđenja ništavosti tog ugovora, i ako sud smatra da bi to utvrđenje ništavosti dovelo do nepovoljnih posljedica po potrošača, osim ako je potrošač suglasan s tim održavanjem na snazi.

Razlozi na kojima se temelji zahtjev za prethodnu odluku

- 22 Na temelju presuda koje je Sud donio u predmetima C-118/17 i C-260/18, trenutačno postoji znatan broj sporova koji se vode pred mađarskim sudovima i u kojima, kao posljedica nepoštenosti tečajne razlike, potrošači sve češće zahtijevaju proglašenje potpune nevaljanosti ugovora i ne žele, zbog posljedica koje proizlaze iz velikog rizika promjene tečaja, koji oni sustavno preuzimaju, da se nepoštena odredba zamijeni dispozitivnom odredbom nacionalnog prava koja ih, prema njihovu mišljenju, ne štiti od osobito štetnih posljedica nevaljanosti. Valja ipak istaknuti da, prema mađarskoj sudskoj praksi utvrđenoj u razdoblju nakon donošenja navedenih presuda, s obzirom na to da se ne može proglasiti nepoštenost odredbi koje se odnose na rizik promjene tečaja, mađarski sudovi ne mogu u potpunosti okončati pravni odnos samo na temelju nevaljanosti koja proizlazi iz tečajne razlike niti pravne posljedice nevaljanosti primijeniti na cijeli ugovor, a da pritom ne primijene odredbe članka 3. stavaka 1. i 2. Zakona DH 1.
- 23 Kúria (Vrhovni sud), kao najviši sud, utvrdila je, na primjer, u priopćenju za tisak od 11. listopada 2019., da u poljskom pravu ne postoji odredba slična dispozitivnoj odredbi mađarskog prava, sadržanoj u članku 231. stavku 2. ranijeg Građanskog zakonika, koja se odnosi na utvrđivanje tečaja između valuta, u skladu s kojim se potraživanje izraženo u drugoj valuti izračunava na temelju tečaja mjerodavnog u mjestu i trenutku plaćanja. Stoga se rješenje doneseno u predmetu C-26/13 koji se vodio pred Sudom ne može primijeniti na poljsko pravo. Iz toga se nadalje može zaključiti da se na mađarske predmete ne mogu primijeniti utvrđenja iz presude [C-260/18] u pogledu tečajne razlike i otklanjanja nepoštenosti rizika promjene tečaja. Sud nije osporio rješenje doneseno u predmetu C-26/13. U skladu s priopćenjem za tisak, navedena presuda mađarskim potrošačima ne nudi nove mogućnosti pravne zaštite ni nove, pravno osnovane zahtjeve; pitanje tečajne razlike konačno je riješeno uvođenjem poravnanja računa u točki 3. Kúrijine Odluke br. 2/2014 PJE i u Zakonu DH 2.
- 24 Drugostupanjski sud koji odlučuje u ovom sporu dvoji o pitanju treba li odredbe nacionalnog prava iz članka 3. stavaka 1. i 2. Zakona DH 1 smatrati protivnima

članku 6. stavku 1. Direktive i u tom ih slučaju izuzeti iz primjene s obzirom na to da se moraju primijeniti čak i protivno volji potrošača .

25 Uzimajući u obzir sva prethodna razmatranja, u skladu s člankom 267. UFEU-a, Győri Ítéltábla (Okružni žalbeni sud u Győru) pokreće pred Sudom prethodni postupak u pogledu pitanja postavljenog u izreci ove odluke.

26 [*omissis*]

27 [*omissis*] [postupovna razmatranja nacionalnog prava]

Győr, 10. prosinca 2019.

[*omissis*]

[potpisi]

RADNI DOKUMENT